

E. L. — Je voulais certes « travailler en philosophie », mais qu'est-ce que cela pouvait signifier en dehors d'une activité purement pédagogique ou en dehors de la vanité de fabriquer des livres ? Faire de la sociologie comme science empirique, que Durkheim demandait et recommandait à ses élèves et dont il avait élaboré les *a priori* ? Répéter de Bergson l'œuvre achevée, accomplie, parfaite comme un poème, ou en présenter des variations ? C'est avec Husserl que je découvrais le sens concret de la possibilité même de « travailler en philosophie » sans se trouver d'emblée enfermé dans un système de dogmes, mais en même temps sans courir le risque de procéder par intuitions chaotiques. Impression à la fois d'ouverture et de méthode ; sentiment de la convenance et de la légitimité d'un questionnement et d'une recherche philosophique qu'on voudrait mener « sans sortir du rang ». Ce fut sans doute le premier attrait de son message, celui que formule « la philosophie comme science rigoureuse ». Ce n'est pas par cette promesse, un peu formelle, que son œuvre me conquit.

Ph. N. — Comment êtes-vous entré en contact avec l'œuvre de Husserl ?

E. L. — Par un pur hasard. A Strasbourg, une jeune collègue, Mlle Peiffer, avec laquelle,

Ph. N. Wanneer hebt u uw studie voltooid, en wat wilde u doen in de filosofie?

E. L. Ik wilde zeker 'aan de slag in de filosofie', maar wat kon zo iets betekenen buiten een zuiver pedagogische bezigheid of het louter in elkaar flansen van boeken om? Soms sociologie bedrijven als empirische wetenschap zoals Durkheim dit vroeg en aanbeval aan zijn leerlingen, en waarvan hij de *apriori*'s had uitgewerkt? Soms het werk van Bergson, voltooid, volkomen, volmaakt als een gedicht, opnieuw doordenken of variaties daarop presenteren? Eerst met Husserl ontdekte ik de concrete betekenis van de mogelijkheid zelf om 'aan de slag

te gaan in de filosofie', zonder dat ik mij van meet af aan voelde opgesloten in een systeem van dogma's, maar tegelijk ook zonder dat ik het risico liep te werk te gaan door chaotische invallen. Dat gaf mij een indruk van hoe te beginnen en tegelijkertijd van de te volgen weg, de methode; gevoel voor de juistheid en de legitimiteit van een manier van uitvragen en van een filosofisch onderzoek dat men zou willen uitvoeren 'zonder uit het gelid te raken'. Dit was ongetwijfeld het eerste wat mij aantrok in zijn boodschap die de filosofie als strenge wetenschap formuleert. Maar niet door deze, wat formele belofte nam zijn werk mij voor zich in.

Uit: Emmanuel Levinas: *Ethique et Infini*, Dialogues avec Philippe Nemo, Fayard, Paris 1982.

Op Ph. Nemo's vraag wat hij na zijn afstuderen wilde gaan doen op filosofisch gebied, geeft Levinas het volgende antwoord (p. 19):

Ik wilde natuurlijk wel “iets filosofisch’ gaan doen”, maar wat kon dat betekenen, anders dan louter onderwijs geven of ijdellijk boeken vervaardigen? Sociologie bedrijven als empirische wetenschap, wat [de socioloog Emile] Durkheim van zijn studenten eiste en wat hij ze aanried, en waarvan hij de uitgangspunten precies had uitgewerkt? [Filosoof-leermeester] Bergson's afgeronde en voltooide werk, volmaakt als een gedicht, nog eens overdoen of variaties erop leveren? Pas bij Husserl heb ik ontdekt wat het in concreto betekent dat het mogelijk is om echt “filosofisch werk te doen” zonder dat je meteen weer komt vast te zitten in een dogmatisch systeem, maar tevens zonder het risico te lopen dat je alleen maar afgaat op ongeordende intuïtieve invallen. Iets van openheid en tegelijk methode; een gevoel dat vragen die je wil stellen en filosofisch onderzoek dat je wil gaan doen ‘zonder buiten de orde te treden’ passend én gewettigd zijn. Dat was denkelijk wel het eerste dat mij aantrok in Husserl's boodschap, uitgedrukt in de formule ‘filosofie als strenge wetenschap’. Maar die nogal formele belofte was niet wat mij voor zijn oeuvre gewonnen heeft.

Vertaald door Ab Kalshoven, Bergen NH, 20 juni 2012